

ANTTONI Lujanbio Alberro

EMAKUME ADORETSUA

Anttoni Lujanbio Iruran jaio zen 1925ean. 93 urte. 10 urte zituela aita hil eta bere ama Katalinarekin batera Ergobiko Troya baserrian bizi ziren Joakin eta Matea aiton-amonarengana joan ziren bizitzera.

Gartziategi sagardotegiko Sebastian Lizeagarekin ezkondu eta bertan jarri ziren bizitzen.

Familia ugaria hazi du 8 seme-alaba eta 2 iloba. 45 urte zituela alargundu eta familia guztia aurrera ateratzen ez du lan makala izan. Pozik hartu gaitu arratsalde honetan, eta hasi dugu solasalditxo.

MAITE Olaziregi

Hamar urtekin Ergobira, ze oroitzapen dauz-kazu?

Egunero Adelaida Adan deitzen zen maestra batekin ordubeteko eskola partikularrak hartzen nituen, oso maestra ona zen, nerekin izugarrizko pazientzia zuen. Gogoan dut ostiraletan karta bat idatzi behar genuela eta nik gustokoa ez nuenez, beti aitzakiaren bat jartzen nuela berandu joateko.

Arratsaldetan, berriz, Joakittenera joaten nintzen josten ikastera nire amaren lehengusua zen Cristina Alberrorengana, eta ilunabarretan etxera aiton-amonak zaintzera. Astearte eta asteazkenetan, Desiertoko markesaren baratzeke barazkiz betetako xesterarekin tranbian sartu eta Donostiako Bretxara joaten ginen tratadura.

Gure ama *rekardera* zenez trena hartu eta Tolosa eta Villafrankako ferietara joaten ginen han erositako babarrun, arrautzak, ogia... Donostiako Bretxan saltzeko.

Amak estraperluan ere erakutsi zidan.

Amak esan zidan:

-*"Holako baserrira joan zaitez eta ikusi nolako oiloak dauzkaten. Nik esaten nien oilo hoiek gaitzakin dazkazu"*

-*"Ba orduan ze ingo degu"?*

-*"Saldu saldu ahal dezun prezioan, esaten nion nik" eta orduan diru bat eskaintzen nion ez merke baino ez garesti.*

"Bai, bai, antzematea zu tratlayan alaba zeala" esaten zidaten.

Bestetan xestuan goiko aldean arrautzak jartzen genituen eta azpian garai hartan lortzen zailak ziren gauzak, ogia, azukrea eta horrelakoak, trenean beti baziren karabineroak eta haiengandik ihesi ibiltzen ginen beti.

Ze urtetan ezkondu zinen? Ezkon bidaiarik egin al zenuten?

Bai, 1952ko urriaren 4an Astigarragan ezkondu ginen.

Ba bai, egin genuen. Donostiako Garikano modistak egindako soineko gris ederra jantzi eta han joan ginen harro-harro Zaragozan bizi zen Eroso-ko Pakitari bisita egitera. Bide batez Pilarika ere ikusi genuen.

Herrian bazen apaiz xahar bat

Don Florencio izena

Hark esan zion gizon ear bat

Gartziategin bazela

Bere ondora arrimatzeko

Neska zintzoa bezala

Alkar gustatu ezkondu eta

Bixkiak zittun bela.

(Andoni ilobaren bertsoa)

Ezkontza: 1952ko urriaren 4an, Anttoni eta Sebastian senarra

Ezkondu eta nola egin zenion aurre bizimodu berriari?

Ba, ahal zen moduan!!, ezkondu eta lehenengo familia bixkiak izan genituen, aiton-amonak, bi gizon ezkon gabeak, sagardotegia, etxeko lanak..... eskerrak nire ahizpa Maritxu etortzen zitzaidala laguntzera. Berarekin oso ondo moldatzen nintzen eta bion artean egiten genituen lanak. Ba zen zer eginik!

Eta sagardotegian?

Orduko sagardotegitan normalean otordurik ez zen jartzen, baina nik tortillak egiten nituen eta bezeroek txuletak ekartzen zituzten, gehienbat tabernariak eta elkartetakoak izaten ziren. Beraiek erakutsi zidaten txuleta nola egin, sartagi batean olio tanta bat bota baratxuri pixka bat eta buelta eman, ozpin tanta pare bat, buelta eta atera, horrela egiten genuen orduan. Gogoan dut ere nire aitagarreba Joxemarik ere bazuela sagardotegi txiki bat Donostiako Puerto kalean.

Lana ugari bai, baina aisialdi momentuak izango zenituen ba?

Bai ezkon aurretik eta bai ondoren gutxi ateratzekoa izan naiz. Gogoan dut amak nola esaten zidan *"emakumiak etxian behar din neska"*, eta ni horrekin konforme, horrela izaten zen orduan. Edukituen lagun bakarrak Bittori Goikoetxea eta Txalakako Miren izan ziren. Haiekin egoten nintzen kontu kontari. Ergobiko festak noiz etorriko zain egoten nintzen Estankora zerbitzatzera joateko, hango Luixaren txipiroiek izugarrizko fama zuten eta inguru hartako jende asko etortzen zen afaltzera.

Ezkondu eta gero, berriz, igandetan Telleriko erre-kara joaten ginen, tortillak egin urdaiazpiko pixka bat eta hantxe pasatzen genuen eguna. Hori gozamen! Niretzat familia pozik ikustea zen munduko gauzarik ederrena.

Gazte zinela alargundu zinen, nola egin zenuen aurrera?

1970ean geratu nintzen alargun, artean 45 urte nituen. Egia esatea nahi baduzu ez dakit oso ondo nola egiten nuen ere, baina Jainkoari eskerrak moldatu ginen. Saltsa gehiagotan sartu nintzen, diru pixka bat banuen eta ahizpekin adostu on-

doren Donostian ume arropa denda bat jartzea pentsatu genuen, baina horrelaxe egin ere! *"Luxan"* jarri genion izena. Hasieran ez genekien nola moldatuko ote ginen kapitaleko jendearekin baina gure euskara eta hala moduzko castellanoarekin ondo konpondu ginen. Handik ateratzen zen diruxka hori lagungarria egiten zitzaigun.

Denbora batera ahizpek denda utzi eta nire bi alabak hasi ziren. Egunez dendan eta aiton-amonak zaintzen, gauez sagardotegiko sukaldean eta ikasten, haiek ere bazuten lana ugari. Mutilak, berriz, baserriko lanetan eta sagardotegian.

Luxan: Donostiako haur jantzien erropa denda

Zortzi seme-alabekin karrerik atera al zenuen?

Jatorrak eta pertsona onak atera zaizkit. Nahiko obedienteak ziren. Seme-alabei gaztetan etxera bueltatzeko ordua jartzen nien, 9ak aldera izaten zen. Baina batzuetan nahi zutenean etortzen ziren, bazuten aitzakiaren bat beti eta ni beldurrak airean egoten nintzen. Oraindik ere etxera bueltatzeko orduarekin ardura izaten dut.

“Senarrik gabe nola ateratzen dituzu seme-alabak aurrera”? Nola demontre konpontzen zera Anttoni?”

Galdetu zidan behin andre batek mezetatik ateratzerakoan.

Zeinek lagundu nauen? *“Goikuak eta nire senarrek laguntzen gaitu”* erantzun nion.

Nire laguntzarik handiena sinestun izatea da, sinesmen horri esker egin dut aurrera. Hori garbi daukat.

Lizeagatarrak: urtero aita eta hil zenetik familiak Arantzazura egiten duen egun pasa. Loiolan

Sinesmen handiko pertsona zara zu.

Bai, bai duela gutxi arte egunero meza pare bat entzuten nituen. Hernaniko Agustinetara joaten nintzen eta handik atera, autobusa hartu eta Donostiako Jesuitetara. Oso gustukoa nuen Hernani eta Donostiara joan, gauzak ikusi eta jendearekin hitz egitea. Horrek indar handia ematen zidan.

Garbi daukat sinestun izatea norberaren gauza dela eta zenbaitek horrela ez ikustea, baina iruditzen zait guztiok behar dugula heldulekuren bat.

Alaba Joseberen hitzak: “Sinesmen horri esker gure ama oso indartsua izan da psikologikoki. Eta horrek guri nahiz eta fededun ez izan aurrera egiteko indar handia eman digu, hori argi daukagu. Amak barruan edo nonbaiten indar handia izan du. Ez du sinisten guk ez sinestea.. Dena den, gure etxean otorduetan ohikoa izaten da erreztatzea. Egunero errosayua erreztatzen genuen sukaldean edo patzuloan patza zanpatuz.

Kontu bitxia ere bada grisekin gertatutako hori.

Ez dut sekula ahaztuko ilunabar hura... oso gaizki pasa nuen.

Franco garaiko borroka haitan

barrikadak ziraden maiz

Baserri aurrean sutan zegoen

Marilok ezin aldein garaiz

Anttoni alaban defentsan itten

poliziakin fidakaitz

Bullaka baten “a mi hija no,

a mi hija no la lleváis”

(Andoni ilobaren bertsoa)

Ez du bizitza erraza izan. Emazte, ama, izeba, eskola gutxi, lanean gazte, rekadera, etxeko andre, dendari, sukaldari. Guztietan indartsu. Gaur egun loreak zaintzen egoten da gustura, erramua hemen, arrosak han. Orain kaktusa nahi du, baina autobiak emandako itzalarekin nahiko lanak badiu loreak kokatzeko. Sagardotegian lanean ari direnei jaki goxoak prestatzen dizkie betidanik. Etxe ondoko paseotxoak ere gustukoak ditu baina bi makulurekin ezin ohitu *“hauspoa betetzen zait... beraz hobe det serbilletak tolestea”*.

Plazer bat izan da guretzat

zurekin solasean aritzea.

Bejondeizula, Anttoni!